

KRÁTKÁ SDĚLENÍ A AKTUALITY SHORT NOTES AND RECENT NEWS

Zajímavé a vzácné druhy na výstavě živých hub ve Frýdku-Místku v roce 2022

Interesting and rare species at the exhibition of live fungi in Frýdek-Místek, 2022

JIŘÍ LEDERER & JANA TKÁČIKOVÁ

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek,
e-mail: houby_poradna@muzeumbeskyd.com; jana.tkacikova@muzeumbeskyd.com

Keywords

distribution range, ecology, fungi, Moravia, Moravskoslezské Beskydy Mts., threatened species

Abstract

During the collection of fungi for the exhibition of live fungi in the Beskydy Museum Frýdek-Místek in 2022, 129 taxa of fungi were recorded at seven major localities in the districts of Frýdek-Místek and Vsetín. These included two red-list taxa, namely *Butyriboletus subappendiculatus* (Endangered category) and *Russula viscida* (Near Threatened category). One taxon, *Russula submembranacea*, is classified in the Data Deficient category.

ÚVOD

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, p. o. tradičně pořádá podzimní výstavu živých hub ve frýdeckém zámku. V roce 2022 proběhla mykologická výstava nazvaná Živé houby v muzeu v termínu 6.–12. září 2022. Součástí výstavy byly kromě živých hub i panely s fotografiemi a texty věnované tematice hub. Na tvorbě nových panelů se částečně podíleli i pracovníci z Oravského muzea P. O. Hviezdoslava v Oravském Podzámku (Slovensko). Tyto panely byly zaměřeny na mykofloru Oravských Beskyd. Sběr hub zajistili pracovníci Muzea Beskyd Frýdek-Místek a Oravského muzea v rámci přeshraničního projektu Spájajú nás Beskydy – Spojují nás Beskydy. Sběry muzejních pracovníků byly doplněny

nálezy návštěvníků mykologické poradny a výstavy. Determinaci zajistil první autor příspěvku, část sběrů determinoval i Peter Tomáš (Oravské muzeum).

Výstava začala v době, kdy po suchém létě téměř bez nálezů hub, růst plodnic teprve začínal. Přesto se podařilo shromáždit celkem 129 taxonů (Příloha 2), což odpovídá počtu nalezených taxonů (ca 130 až 150 taxonů) v předchozích letech (např. LEDERER & TKAČIKOVÁ 2021).

METODIKA

Houby byly sbírány především v Moravskoslezských Beskydech (Bílá a Staré Hamry) a Beskydském podhůří (Baška, Frýdek-Místek, Hukvaldy; Příloha 1). K vybraným ohroženým a regionálně vzácným taxonům hub jsou níže uvedeny komentáře. Nomenklatura byla sjednocena dle www.indexfungorum.org a kategorie ohrožení dle Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (HOLEC & BERAN 2006). Získaná data dosud nebyla vložena do nálezové databáze Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (NDOP). Výstava a komentované druhy byly dokumentovány fotografiemi (Obr. 1 až 12).

VÝSLEDKY

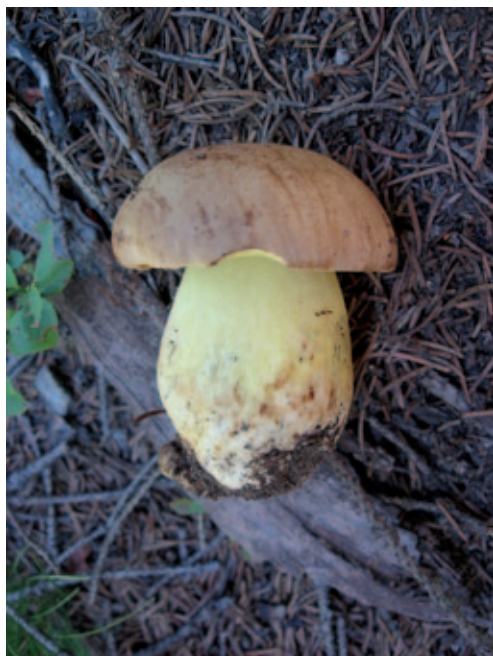
Komentáře k významnějším a ohroženým druhům

Hřib horský (*Butyriboletus subappendiculatus*) – NT – Bílá

Vzácná hříbovitá houba rostoucí v horských smrčínách. V České republice velmi vzácný druh, v Moravskoslezských Beskydech se však vyskytuje až roztroušeně. Každoročně je hlášeno z této oblasti několik nálezů. Celá plodnice je okrově žlutá (klobouk, rourky i třeně). Dužnina je žlutá nebo okrově žlutá a na řezu nemodrá, spíše výjimečně nepatrně nabíhá do nazelenalého odstínu. Po delší době (a také chodbičky po larvách hmyzu) se v dolní části třeně zbarvuje vínově. Zajímavostí je, že druh byl popsán československými mykology, z nichž Veselský působil v Ostravě (KUNDRÁT 1981).

Bedla zahradní (*Chlorophyllum brunneum*) – Baška

Bedla zahradní je na první pohled dosti podobná bedle vysoké (*Macrolepiota procera*) a občas také houbaři takto sbírána. Je však mírně jedovatá a u některých osob může způsobit vážné potíže. Od bedly vysoké se liší hladkými šupinami pokožky klobouku, třeněm kratším než je průměr klobouku a prstenem, který se po něm nedá posunovat a výrazně odsedlou bazální hlízou (HAGARA et al. 2000). V minulosti se vyskytovala spíše v teplých polohách (zejména na jižní Moravě), v posledních 10 až 15 letech se však na

Obr. 1. Hřib horský (*Butyriboletus subappendiculatus*).
Foto J. Lederer.

Fig. 1. *Butyriboletus subappendiculatus*. Photo by J. Lederer.

Obr. 2. Bedla zahradní (*Chlorophyllum brunneum*).
Foto J. Lederer.

Fig. 2. *Chlorophyllum brunneum*. Photo by J. Lederer.

Frydeckomístecku vyskytuje dost často. Má zde zřetelnou vazbu na antropogenní stanoviště (zahrady, hřbitovy, parky, pařeniště, skleníky, komposty apod.).

Závojenka olovová (*Entoloma sinuatum*) – Staříč

Velmi mladé plodnice jsou při nepozorném pohledu podobné mladým hřibům, a proto občas dochází k otravám. Plodnice je tlustě masitá, klobouk i třen je světle hnědý a stářím vybledá. Pod kloboukem jsou lupeny, které jsou v mládí bledě žlutozelené a mohou být více či méně zakryty podvinutým okrajem klobouku (a z tohoto důvodu může dojít k záměně). V dospělosti jsou však lupeny špinavě růžové, tak jako výtrusný prach. Na výstavu ji přinesl sběratel (jméno nezjištěno), který ji našel v oblasti Kamenné u Staříče. V Moravskoslezském kraji dosud jediná lokalita ve Skalici-Záhoří má podobný charakter, teplé prosvětlené porosty na vápencovém podloží (NDOP 2022).

Holubinka ostrolistá (*Russula acrifolia*) – Bílá, Staré Hamry

Středně velká holubinka s kloboukem zprvu bělavým a později tmavnoucím, který může být ve stáří až tmavě černohnědý. Pokožka klobouku je lesklá a za vlhka až slizká. Lupeny jsou tenké, nízké a husté. Po poranění a na řezu šedne až černá. Dost se podobá jedlé holubince černající (*Russula nigricans*), která má podobnou velikost i zbarvení. Lupeny má

Obr. 3. Zovojenka olovová (*Entoloma sinuatum*). Foto J. Lederer.
Fig. 3. *Entoloma sinuatum*. Photo by J. Lederer.

Obr. 4. Holubinka ostrolupenná (*Russula acrifolia*). Foto J. Lederer.
Fig. 4. *Russula acrifolia*. Photo by J. Lederer.

však tlusté a řídké a po porovnání nejprve červená a později černá. Oba druhy jsou dosti hojné a často rostou na stejných místech.

Holubinka hořkomandlová (*Russula grata*, syn.

***R. laurocerasi*) – Baška**

Středně velká až velká holubinka. Klobouk, lupeny i třeň jsou okrově hnědé. Třeň je většinou delší než je průměr klobouku. Chuť je palčivá a vůně výrazně hořkomandlová bez nepříjemných tónů. Na Frýdeckomístecku se vyskytuje spíše vzácně. Velmi se podobá dalším druhům ze stejné skupiny (cf. SOCHA et al.

2011), zejména holubince smrduté (*Russula fellea*), h. zápašné (*R. subfoetens*) aj. Ty však mají pach vždy nepříjemný – hnilobný, plynový, zkaženého sýra apod., hořkomandlová složka chybí nebo je jen nezřetelně přimíšena. Všechny druhy této skupiny jsou palčivé či hořké.

Holubinka olivová (*Russula olivacea*) – Staré Hamry

Holubinka tvořící velké až velmi velké plodnice, často je průměr klobouku 20 cm i více. Pokožka klobouku je většinou celá olivová, často jsou na ní zřetelná červená a růžová místa, u některých plodnic převládá spíše zelená. Charakteristické je její „zčeření“, tj. drobné soustředné zvlnění (zvlnění 0,1 až 0,2 vysoké a 1 až 2 mm od sebe vzdálené). Třeň je tlustý a téměř vždy více či méně růžově zbarvený. Lupeny jsou řídké a okrově žluté stejně jako výtrusný prach. Roste ve skupinách většinou na prosvětlených okrajích pod duby. Na Frýdeckomístecku není hojná, ale na svých lokalitách roste řadu let.

Holubinka fialovonohá (*Russula violeipes*) – Baška

Menší až středně velká holubinka se na Frýdeckomístecku vyskytuje roztroušeně až vzácně, a to jen na některých místech. Preferuje prosvětlené smíšené či listnaté porosty a jejich okraje. Barevně velmi hezká holubinka, klobouk je citronově žlutý, v mládí polokulovitý a později sklenutý. Pokožka klobouku je pokryta dermatocystidami („chlupy“

Obr. 6. Holubinka olivová (*Russula olivacea*). Foto J. Lederer.

Fig. 6. *Russula olivacea*. Photo by J. Lederer.

Obr. 7. Holubinka fialovonohá (*Russula violeipes*). Foto J. Lederer.

Fig. 7. *Russula violeipes*. Photo by J. Lederer.

Obr. 8. Holubinka lepkavá (*Russula viscida*). Foto J. Lederer.

Fig. 8. *Russula viscida*. Photo by J. Lederer.

Obr. 9. Hřib sametový (*Xerocomellus pruinatus*). Foto J. Lederer.
Fig. 9. *Xerocomellus pruinatus*. Photo by J. Lederer.

Obr. 10. Kalichovka zvonečková (*Xeromphalina campanella*). Foto J. Lederer.
Fig. 10. *Xeromphalina campanella*. Photo by J. Lederer.

o výšce cca 0,1 mm a méně), takže se jeví jako ojíněná. Lupeny jsou smetanové. Třeň je vždy celý nebo jen zčásti s různou intenzitou fialově zbarvený. Příbuzná holubinka půvabná (*Russula amoena*) je podobná, ale klobouk je zbarven zeleno-růžově. V širším okolí Frýdku-Místku je také vzácná.

Holubinka lepkavá (*Russula viscida*) – NT – Bílá

Mohutná a velmi pevná holubinka, která tvoří velké plodnice, často má klobouk průměr i přes 20 cm. Pokožka klobouku je masově červená, hnědočervená nebo i žlutočervená. Lupeny jsou krémové. Třeň je vysoký, tlustý a k bázi se ještě rozšiřuje. Je krémový a téměř vždy je na bázi až rezavý. V České republice je vzácná a vyskytuje se spíše ve vyšších polohách. V Moravskoslezských Beskydech však o žádnou vzácnost nejde, tento druh zde roste pravidelně a v některých místech i v mnoha exemplářích.

Hřib sametový (*Xerocomellus pruinatus*) – Bílá, Staré Hamry

Menší hříbovitá houba podobná hříbu žlutomasému (*Boletus chrysenteron*), ale pokožka klobouku není rozpukaná a na plodnici chybí červeně zbarvená místa. Klobouk je zprvu velmi tmavě hnědý a později vybledá do světle hnědé až šedohnědé. Třeň je zářivě žlutý. Povrch celé plodnice je jakoby ojíněný a na omak velmi hladký, za vlhka až klouzavý (ŠUTARA et al. 2009). V Beskydech místy nejhojnější druh hříbovité houby.

Kalichovka zvonečková (*Xeromphalina campanella*) – Staré Hamry

Drobná houba rostoucí v bohatých porostech na starých jehličnatých pařezích. Klobouk je rezavě hnědý, uprostřed promáčklý, později až plochý, je tenký, pružně blanitý, lesklý, má ostrý rýhovaný okraj. Barvu má živě hnědožlutou až oranžově žlutou. Lupeny jsou dlouze sbíhavé, řídké, rezavě hnědé. Plodnice jsou drobné, ale v detailu velmi hezké. Na Frýdeckomístecku se vyskytuje roztroušeně a spíše ve vyšších polohách.

ZÁVĚR

Celkem bylo vystaveno 129 taxonů hub (viz Příloha 2). V některé kategorii ohrožení (podle tzv. červeného seznamu) se nachází tři taxony *Butyriboletus subappendiculatus* (EN – ohrožený druh), *Russula submembranacea* (DD – nedostatečně známé údaje) a *Russula viscida* (NT – blízký ohrožení), tj. 2,3 % z celkového počtu vystavených druhů. Významným nálezem je i druh závojenka olovová (*Entoloma sinuatum*), který není uveden v žádné kategorii ohrožení, přesto se jedná o významný nález z teprve druhé lokality v Moravskoslezském kraji (NDOP 2022). Výstava také ukázala druhovou bohatost rodu holubinka (*Russula*), bylo vystaveno 21 druhů z tohoto rodu, tj. 12,3 % z celkového počtu vystavených taxonů.

LITERATURA

- ANONYMOUS (2022): Index Fungorum [online]. – URL: www.indexfungorum.org (navštíveno 7. 11. 2022).
- HAGARA A., ANTONÍN V. & BAIER J. (2000): Houby. – Aventinum, Praha.
- HOLEC J. & BERAN M. (eds) (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – Příroda 24: 1–282.
- KUNDRÁT J. (1981): Vzpomínka na MUDr. Jaroslava Veselského. – Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae czechoslovaca 48 (4): 370–371.
- LEDERER J. & TKÁČIKOVÁ J. (2021): Zajímavé a vzácné druhy na výstavě živých hub ve Frýdku Místku v roce 2021. – Acta Musei Beskidensis 11: 110–123.
- NDOP (2022): Nálezová databáze ochrany přírody [online]. – URL: <https://portal.nature.cz> (navštíveno 5. 11. 2022).
- PAPOUŠEK T. (ed.) (2007): Velký fotoatlas hub z jižních Čech. – T. Papoušek, České Budějovice.
- Socha R., HÁLEK V., BAIER J. & HAK J. (2011): Holubinky (Russula). – Academia, Praha.
- ŠUTARA J., MIKŠÍK M. & JANDA V. (2009): Hřibovité houby – čeleď Boletaceae a rody Gyrodon, Gyroporus, Boletinus a Suillus – Academia, Praha.

PŘÍLOHA 1

Seznam lokalit

99a. Radhoštské Beskydy

- 1 – 6576c, Horní Bečva (distr. Vsetín) a Bílá (distr. Frýdek-Místek): lesní porosty v okolí místní části Hlavatá = rozcestí směr obec Bílá, podmáčené smrčiny, asi 100–200 m JZ, J a JV od kaple, 49°24'57"N, 18°22'07"E, 710–720 m n. m., leg. M. Bílková, P. Jeziorski, M. Kubásková, P. Platošová, 5. 9. 2022.
- 2 – 6576b, Staré Hamry (distr. Frýdek-Místek): místní část Jamník, smíšené a jehličnaté porosty podél horní části údolí potoka Jamník až po jižní horní okraj zástavby osady Jamník, 49°29'07"N, 18°22'13"E, 600–630 m n. m., leg. M. Bílková, P. Jeziorski, M. Kubásková, P. Platošová, 5. 9. 2022.
- 3 – 6576b, Bílá (distr. Frýdek-Místek): údolí Černé Ostravice, převážně jehličnaté porosty podél dolní části údolí potoka Cirošok, v okolí podmáčené smrčiny a lesy nad pramenem Čerstvá voda, 49°27'32"N, 18°29'17"E, 550 m n. m., leg. pracovníci Muzea Beskyd Frýdek-Místek (M. Bílková, Z. Hlaváčová, P. Jeziorski, J. Lederer, J. Pajdla, J. Tkáčiková) a Oravského múzea v Oravskom Podzámku (M. Chmelík, I. Floreková, K. Ileninová, Z. Ivanova, E. Kulášová, O. Removčíková, L. Tkáč, P. Tomáš, J. Velič), 8. 9. 2022.

84a. Beskydské podhůří

- 4 – 6376a, Frýdek-Místek (distr. Frýdek-Místek), Frýdek, parkové úpravy v sadech Komenského ve středu města, 49°41'01"N, 18°21'12"E, 300 m n. m., leg. K. Látalová, 10. 9. 2022.

Obr. 11. Nasbírané houby před instalací výstavy. Foto J. Lederer.

Fig. 11. Fungi collected before the installation of the exhibition. Photo by J. Lederer.

- 5 – 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek), listnaté porosty V kóty Kamenná (384 m n. m.) a v PP Kamenná u Staříče, asi 600 m S od středu obce, 49°41'31"N, 18°16'18"E, 360 m n. m., leg. sine nomen (jméno návštěvníka nezjištěno), 10. 9. 2022.
- 6 – 6376c, Baška (distr. Frýdek-Místek), část Malá Baška, smíšené porosty V od Malé Bašky, asi 1, 0 km S od železniční stanice Pržno, 49°37'27"N, 18°22'25"E, 340 m n. m., leg. J. Lederer, 4. 9. 2022.
- 7 – 6376a, Frýdek-Místek (distr. Frýdek-Místek), Frýdek, parkové úpravy v parku Štěpnice ve středu města, 49°41'14"N, 18°20'39"E, 320 m n. m., leg. J. Lederer, 10. 9. 2022.

Obr. 12. Výstava živých hub v Muzeu Beskyd Frýdek-Místek, 6. 9. 2022. Foto J. Lederer.

Fig. 12. Exhibition of live fungi in the Beskydy Museum Frýdek-Místek, 6 September 2022. Photo by J. Lederer.

PŘÍLOHA 2

Seznam zaznamenaných taxonů hub

Taxony jsou řazeny abecedně. Druhy řazené do některé z kategorií ohrožení Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (HOLEC & BERAN 2006) jsou zvýrazněny tučně a za jménem taxonu je uvedena zkratka kategorie ohrožení. Vzhledem ke stavu plodnic nebyl žádný taxon uložen do herbáře Muzea Beskyd Frýdek-Místek (FMM).

Agaricus sylvaticus: 2; *A. sylvicola*: 3; *A. xanthoderma*: 4;

Amanita citrina: 1, 2, 3; *A. fulva*: 3; *A. muscaria*: 3; *A. porphyria*: 2; *A. regalis*: 1; *A. rubescens*: 1, 2, 3; *A. spissa*: 2; ***A. submembranacea* (DD)**: 1; *A. vaginata*: 1;

Bjerkandera adusta: 6;

Boletus edulis: 1, 2, 3; *B. reticulatus*: 5;

***Butyriboletus subappendiculatus* (EN)**: 1;

Caloboletus calopus: 3;
Calocera viscosa: 1, 2, 3;
Cantharellus amethysteus: 1, 2, 3; *C. cibarius*: 1, 2;
Chalciporus piperatus: 1, 2;
Chlorophyllum brunneum: 6;
Chondrostereum purpureum: 6;
Clitopilus prunulus: 1, 2, 3;
Cortinarius bolaris: 3; *C. cinnamomeus*: 3; *C. sp.*: 1, 2, 3; *C. sanguineus*: 3; *C. semisanguineus*: 3; *C. traganus*: 3;
Craterellus tubaeformis: 3;
Daedalea quercina: 6;
Daedaleopsis confragosa: 6;
Echinoderma asperum: 2;
Entoloma nitidum: 1; *E. sinuatum*: 5;
Fomitopsis pinicola: 1, 2, 3, 6;
Ganoderma applanatum: 6;
Gloeophyllum odoratum: 1, 2; *G. sepiarium*: 7;
Gymnopilus sapineus: 3;
Gymnopus confluens: 1, 2, 3; *G. peronatus*: 1, 2, 3;
Hebeloma crustuliniforme: 2; *H. radicosum*: 6;
Heterobasidion parviporum: 6;
Hygrophoropsis aurantiaca: 1, 2;
Hypholoma fasciculare: 1, 2, 3;
Imleria badia: 1, 2, 3;
Inocybe geophyla: 1, 2; *Inocybe sp.*: 1, 2, 3;
Laccaria amethystina: 3; *L. laccata*: 1, 2, 3;
Lactarius cemicarius: 2; *L. deterrimus*: 1, 3; *L. helvus*: 1, 3; *L. lignyotus*: 1; *L. pyrogalus*: 7;
L. rufus: 3; *L. tabidus*: 1, 2, 3; *L. vellereus*: 3;
Laetiporus sulphureus: 6;
Lenzites betulina: 6;
Lepiota cristata: 3;
Lepista flaccida: 3;
Lycoperdon perlatum: 1, 2, 3; *L. molle*: 1, 2, 3;
Marasmius oreades: 4;
Megacollybia platyphylla: 1, 2;
Mycena galericulata: 1, 2; *M. pura*: 2, 3;
Oudemansiella radicata: 1;
Paxillus involutus: 1, 2, 3;
Phaeolus schweinitzii: 6;
Phellinus igniarius: 6;

Pholiota flammans: 1, 2;
Pleurocybella porrigens: 3;
Plicaturopsis crispa: 3;
Pluteus cervinus: 3;
Postia guttulata: 3; *P. mollis*: 3; *P. stiptica*: 1, 2;
Pseudohydnum gelatinosum: 1, 2;
Ramaria invallii: 1; *Ramaria* sp.: 2;
Rhytisma acerinum: 7;
Rhodocollybia butyracea: 3; *R. butyracea* f. *asema*: 3; *R. maculata*: 3;
Rickenella fibula: 1;
Russula acrifolia: 1, 2; *R. amoenolens*: 3; *R. chloroides*: 1, 2; *R. cyanoxantha*: 1, 2, 3; *R. emetica*: 1, 2, 3; *R. fellea*: 2; *R. grata*: 6; *R. integra*: 1; *R. mustelina*: 1; *R. nauseosa*: 1; *R. nigricans*: 1, 2, 3; *R. ochroleuca*: 3; *R. olivacea*: 2; *R. paludosa*: 3; *R. queletii*: 1, 2; *R. vesca*: 1, 2, 3; *R. vinosa*: 3; *R. violeipes*: 3; ***R. viscida* (NT)**: 1; *R. subfoetens*: 3; *R. xerampelina*: 1, 2;
Schizopora flavipora: 6;
Scleroderma citrinum: 1, 2; *S. verrucosum*: 6;
Sparassis crispa: 6;
Stereum hirsutum: 6; *S. ochraceum*: 6;
Suillellus luridus: 7;
Sutorius luridiformis: 1, 2, 3;
Tapinella atrotomentosa: 1, 2, 3;
Thelephora palmata: 1;
Trametes versicolor: 6;
Tricholomopsis rutilans: 1, 2;
Tylopilus felleus: 1, 2;
Xerocomellus chrysenteron: 1, 2, 3; *X. pruinatus*: 1, 2, 3;
Xeromphalina campanella: 3;
Xylaria polymorpha: 6.